

СТАНОВИЩЕ

По дисертацията на **Станул Грозданов Грозев,**

редовен докторант към Катедра реторика, Философски факултет, СУ „Св. Кл. Охридски” за придобиване на образователна и научна степен „доктор” по професионално направление 2.3 Философия (Реторика - Теория на аргументацията)

На тема: **„Реторическа аргументация и истина в творчеството на Фридрих Ницше”**

От доц. д-р Росица Йорданова – преподавател във ВСУ „Черноризец Храбър”, Варна

Авторът на представения за обсъждане дисертационен труд **„Реторическа аргументация и истина в творчеството на Фридрих Ницше”** се ориентира с ерудиция и интелектуална чувствителност във въпросите, свързани с истината, мнението, убеждението, вярата, манипулацията, неистината, лъжата. Извеждам тези качества на Станул Грозев, защото ги оценявам като съществена предпоставка за неговия успешно осъществен анализ на сложното, противоречиво, преинтерпретирано и недостатъчно изследвано в реторическия дискурс творчество на философа-реторик – Фридрих Ницше. Представеният дисертационен труд съдържа необходимите теоретически и изследователски предпоставки за достойна защита. Основанията ми за тази оценка са обединени в следните насоки.

Целта на конструираното ново интердисциплинарно изследователско поле, в което се пресичат философията и реториката, е „да се изследва отношението между реторическата аргументация и истината в творчеството на Фридрих Ницше”. Целта е видяна в последователно, ясно и коректно формулирани задачи:

поставяне на проблема за разбирането на Ницшевото творчество и обособяване на принципи за четене и интерпретиране;

изследване и анализиране на проблема за истината и реториката в исторически аспект и в контекста на Ницшевите идеи;

преосмислянето на проблема за истината в творчеството на Фридрих Ницше през концептите воля за мощ, воля за здраве и воля за истина;

реконструкция на Ницшевите идеи за истината, езика и реториката. (с.9, дис.)

Прецизно са определени **обекта и предмета** на изследването, което предполага широка теоретична основа и детайлно познаване както на реторическата материя, така и на философската.

Избраните методи – сравнителен анализ, интерпретативен анализ и реконструкция на философските идеи за истината и реторическата аргументации допринасят за

постигането на логически систематизиран и прецизиран анализ и интерпретация на голям обем литература.

Теоретичната база, върху която се конструира анализа е богата. Проучени са задълбочено основните трудове на Фридрих Ницше, на представителите на античната реторика и на съвременните школи на новата реторика, както и на изследвания по проблемите на истината и реторическата комуникация в общ обем 201 източника. От тях 165 са на български език, 36 на английски, немски и руски език. Библиографията е богата, актуална и строго селектирана съобразно въпросите на изследването.

Дисертацията е в обем от 240 страници, които включват увод, основна част, заключение, библиография и 2 приложения.

Избраната структура на дисертацията заслужава висока оценка. Обособените три строго определени тематични и проблемни области са в основата на оригиналното научно конструиране на анализа. Постигнатата композиция на съдържанието представя богато нюансираната специфика на реторическата аргументация от позицията на Ницше; от позицията на диалога Ницше – антична реторика; в диалога между новите школи на 20 в. и Ницше; Ницшевата истина „воля за живот“. При озаглавяването на всяка една от трите глави на дисертацията, както и на отделните им части, се въвеждат ключовите понятия, които детайлизират особеностите на Ницшевата реторическа аргументация и истината в динамиката на смисловите промени във времето и в различните философски школи. Анализирани са обемен теоретичен материал, включващ реториката от античността до наши дни и цялостното творчество на Фридрих Ницше, включително ръкописи и писма. Ст. Грозев не следва хронологическия принцип, не подрежда изследваните трудове на Ницше, за да улови нюансите в движението на идеите. Една нелека задача, изпълнена успешно.

В процеса на задълбоченото аналитично осмисляне на материалите е постигнат авторски изследователски сюжет. В **първа глава** „*Фридрих Ницше – геният на истината*“ Станул Грозев конструира специфичния профил-автопортрет на **твореца философ – реторик**, самоопределящ се като „геният на истината“. В центъра на тази въвеждаща част са изискванията за *четене - разбиране- неразбиране, интерпретация, фалшива интерпретация; принципите на целостта, реторичният принцип, принципът на живота, принципът на опита*. Позоваването на произведението „Ессе homo“, насочва директно към трудностите, съпътстващи **четенето и разбирането**, произтичащи от „авторовата несвоевременност“, от преднамерено избраната от автора позиция („Аз съм само от едната страна на нещата – другата са моите писания“ (с.17, дис.)). Станул Грозев проучва задълбочено „Ессе homo“, книгата, която според него е предизвикана от факта на неразбирането от неговите читатели. Самият Ницше оценява „Ессе homo“ като „изключително произведение, то изяснява психологически и биографични факти за мен и творбите ми – просто ще могат да ме видят отведнъж“ (с.40, дис.)). Подбраните позовавания и цитирания от „Ессе homo“, „Антихрист“ въвеждат във философската творческа лаборатория на Ницше, за когото писането е споделяне, но с реторически похват, „споделяне най-вече на нивото на емоционалното

(да убедиш, да внушиш)” - пише Станул Грозев. Целта на тази въвеждаща глава е да направи разяснение по въпроса какви изисквания определя Ницше към себе си, към своите произведения, към читателя, и интерпретатора, да въведе ключовите понятия *стил, сугестивност*. Отговорите на Ницше са открити в произведенията „Есе homo”, в предговора на „Антихрист”, а така също в писма до близки, колеги. **Втората** глава „**Към раждането на истината в реториката**” съдържа 6 части, от които към първата, петата и шестата са обособени подзаглавия. Ст. Грозев анализира раждането на истината в реториката като процес, който започва от древните гърци от Парменид, Демокрит, Хераклит, Емпедокъл, софистите, Сократ, Платон и Аристотел. Анализът следва логическата схема: собствената позиция на всеки от тях спрямо истината в реториката в диалогичния прочит на Ницше, неговото съгласие, несъгласие, присъединяване. Избраните трима представители на немската класическа философия са анализирани като носители на нови проблеми/идеи в реторическата аргументация и истината: Кант - манипулацията в реториката; Хегел - законът за практическата целесъобразност; Шопенхауер - реториката и еристиката. „Ницше, повлиян от Кант и от Хегел, откроява своите идеи за реторическата аргументация и истината чрез противопоставяне на Кантовите и Хегеловите схващания за красноречието и поетическото изкуство” (с.24, авт.). Следващата стъпка на анализа е посветена на представителите на Новата реторика, фокусирана върху проблема за истината и метода на Декарт; Хаим Пелерман, Ст.Тулмин, Р.Емерен и Р.Гротендорст, Гр.Брутян и Ереванската школа по теория на аргументацията. В отделна част е обособена епохата на интерпретацията, в която се лансират новите идеи за: „слабото мислене” на Джани Ватимо и Ричард Рорти; взаимосвързаностите на реториката и херменевтиката на Ханс-Георг Гадамер и Джани Ватимо - връзката между реторика и истина. Текстът на тази глава е в обем 88 страници. Качеството на анализа се определя от задълбоченото познаване на теорията и успешното приложение на сравнителния метод, владенето на интерпретативния анализ. Разглеждам **трета глава „Фридрих Ницше за отношението между езика, реториката и истината”** като есенциална за цялостното съдържание на дисертационния труд. Ст. Грозев успява върху базата на цялата философия на Ницше да изведе *обедняващия* момент - концепция за истината, за реториката и истината, определение на истината и основните концепции за истината. Намирам, че Ст. Грозев е направил сполучлив опит *да реконструира* страстните идеи на Ницше за *истината, езика и реториката*, да *проникне* в спецификата, духа, ценностния заряд, вложен от Ницше и *да успее да постигне нюансирано представяне на основните им характеристики*. Но не само да реконструира, но и да ги скулптурира като обобщен пластичен образ на сътворени идеи. Успешни за качеството и систематичността на анализа са избраните ясно определени логически стъпки.

Заслужава висока оценка стилът на дисертацията. Текстът е написан лаконично, четливо, използвана е богата терминология от историята на философията и реториката. Уместно са въведени цитираните текстове като доказателствен или илюстративен материал. Благодарение на прецизната селекция на цитатите, най-вече на тези, от произведенията на Ницше, е постигнат специфичния колорит на текста на

дисертацията. Вдъхновеното писане е амбицирано да влияе върху цялостното възприемане на текста, което оценявам като безспорна заслуга на Ст. Грозев.

Авторефератът систематизирано представя основните компоненти, изводи и приноси моменти на изследването. Прецизно са формулирани **основните изводи**: идеята за „Ницшевия поврат“ в реториката – целият език е реторичен; трите основни аспекта на реторическата аргументация (интелектуален, морален и естетически); обособяването на разнопосочните опити на Ницше в търсене на истината.

Изведените **приноси** моменти обособяват убедително собственото авторско присъствие на Ст. Грозев в анализа на *неизследвани* в реториката проблеми: Ницшевите идеи за реторическата аргументация и истината; ролята на Декарт за възникване на Ницшевите реторически идеи и особено „реконструкцията на Ницшевите идеи за езика, реториката и истината в контекста за концепта за реторическата истина“ и обособяването на „принципи за четене и разбиране на Ницшевото творчество“.

Публикациите на Ст. Грозев доказват траен интерес и активност в изследването на Ницше и неговата реторическа аргументация на истината. Материалите от участия на Международни научни конференции са публикувани в академични сборници на СУ „Св. Кл. Охридски“, БАН и Ереван, в периода 1916-1918 година.

Дисертационното изследване „Реторическа аргументация и истина в творчеството на Фридрих Ницше“ притежава всички качества да бъде публикувано в монография. Препоръчвам на Станул Грозев да подготви текста.

В заключение давам положителна оценка на представения дисертационен труд на тема „**Реторическа аргументация и истина в творчеството на Фридрих Ницше**“ и препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.3 Философия (Реторика - Теория на аргументацията) на Станул Грозданов Грозев, като ще гласувам „за“.

Варна 6 ноември 2018

доц.д-р Росица Йорданова